

Učiteljski Tovariš

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Cesarjeva zahvala. — Glas iz Dalmacije. — Različne misli o napredku izobrazbe učiteljstva. — Slomškova zveza. — Učiteljski pravnik. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Odgovor. — Izjava. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Cesarjeva zahvala.

Od slavnega c. kr. okraj. glavarstva mariborskega mi je došlo sledeče obvestilo:

Nr. 84/Praes. K. k. Bezirkshauptmannschaft
Marburg, am 29. August 1900.

An

den Herrn städtischen Lehrer L. Jelenc
in Laibach.

Seine k. und k. Apostolische Majestät haben für die aus Anlass des bevorstehenden Allerhöchsten Geburtsfestes von der 12. Hauptversammlung der Verbindung österreichischer südslavischer Lehrer in Marburg durch Sie im telegrafischen Wege ehrerbietigst zum Ausdrucke gebrachten Glückwünsche und Loyalitätskundgebung den Allerhöchsten Dank allergnädigst auszusprechen geruht.

Es gereicht mir zum Vergnügen, Sie hievon in Folge Erlasses des k. k. Statthaltereipräsidiiums in Graz vom 17. d. M. Zahl 2482/Praes. in Kenntniss setzen zu können.

Der k. k. Statthaltereirath:
Kankowsky.

Ta visoki razpis dajem radosten na znanje slavnemu slovenskemu in istrsko hrvatskemu učiteljstvu.

V Ljubljani, dne 6. kimovca 1900.

L. Jelenc
predsednik „Zaveze“.

Glas iz Dalmacije.

Slogom rastu male stvari,
a nesloga sve pokvari.

Dalmatinski naš tovariš, gosp. Dorbić Vicko, je priobčil v karlovški „Školi“ ta-le članek, ki ga — srčno vzradošeni — ponatiskujemo v svojem listu, da ga prečitajo z enakim veseljem tudi naši čitatelji.

Lijep primjer vrijednosti sloge ostavi svojim sinovima moravski knez Svatopluk, sazavši ih pred smrt svoju i davši im snop šiba, da ga prelome. Djeca pokušala, ali ne mogoše. Tek jednu po jednu prelomiše. Poznato nam je, kakova je krasna pouka iz toga slijedila.

Prevelika je moć sloge, prevelika je korist bratskog udruženja. Kao vazda tako i danas pojedinac je ništa; udruženje — sloga to je napredak, to je spas svake kaste ljudi. Pa ako je sloga u svakom radu, u svakom put-hvatu potrebna, ako je bratsko udruženje svakom pa i

najnižem stališu korisno, držimo, da je našem učiteljstvu više no i komu od prijeko nužde i jedno i drugo. — Materijalno je stanje našeg učiteljstva, kako danas stvari stoje, veoma slabo, a malo je pomoći i nadati. — Što u tom može pomoći pojedinac, što nas šaćica nasloznjaka? — Dočim njemačkim, českim, poljskim učiteljima austrijskih pokrajina mnogo je bolje, jer su udruženi u bratske zajednice. Složno i uzajamno rade za boljak svoj i školstva, usavršuje, pomažu se i odlučno, iznose pravedne zahtjeve i tegobe svoje, tražeći da si oblakšaju. A mi? Eh, kod nas vlada ona nesretna naša, još zar iz starih doba, pratilica — nesloga. Nu, mogli bi se i mi jednom nje otresti, mogli bi i mi, da nam bolje bude.

Srodna naša braća slovenski učitelji pomislili su na to. Velika je njihova zamisao: skupiti u jednu svezu sve učiteljstvo južnoslavenskih austrijskih pokrajina. Stupiti u bratsku svezu ne da bučimo i halabučimo, nego da se i moralno i materijalno potpomazemo. Ovakovi kakovi smo danas, nitko za nas i ne zna; na sve naše nevolje i togobe ne može nam se pomoći, jer koliko je nas, toliko je različitih i protivnih zahtjeva. Sve ovo imadahu na umu braća Slovenci, kad upraviše dalmatinskom učiteljstvu sljedeći poziv:

„Mi živimo u doba, kada se raznovrsni stališi združuju u svrhu, da omoguće svoj opstanak, da poboljšaju svoj položaj i da prisvoje nova prava. Pojedinac malo može, dočim u udruženju je moć i uspjeh. To nam dokazuje vrlo organizacija do nedavna bespravni i tlačeni radnika.

I mi učitelji svoga naroda trpljivi smo radnici, nama je napréno puno dužnosti, a nasuprot uživamo malo pravica. Mi imamo mnoga teška djela, a vrlo često — malo jela!

Nije čudo, da se je konačno podignulo po svim stranama učiteljstvo, da se združi u tijelesne vrste, da stupi pred svoje djelodavce proseći — ne! — zahtjevujući, da mu dadu ono, što mu ide po božjem i čovječjem pravu!

Izza českoga, njemačkoga i poljskoga učiteljstva, organizirala se je od god. 1887. i „Zaveza slovenskih učiteljskih društava u Ljubljani“, koja je stupila pred svoje čitavo slovensko učiteljstvo. Kasnije pristupili su k toj „Zavezi“ i sva hrvatska učiteljska društva Istre, te smo uslijed toga promijenili društvo u „Zavezu avstrijskih jugoslavenskih učiteljskih društava“, koji neka

bratsko jugoslavenko učiteljstvo Koruške, Štajerske, Kranjske, Primorja i Dalmacije spaja u jednu samo moguću falangu, da brani naše pravice napram svakomu nasilju i da se zajedno bori za sveopće poboljšanje našega stanja.

Obraćamo se stoga bratskomu našem vrlomu dalmatinskomu učiteljstvu s pozivom, da izvoli pospješiti i popuniti organizaciju južnoslavenskoga učiteljstva, tim da se združi u kotarska, odnosno u zemaljsko društvo i da uznastoji, neka da društva pristupe „Savezu austrijskih jugoslavenskih učiteljskih društava“.

Čim bude mogućnija, brojnija i velečastvenija naša vojska, tim stalniji će biti naši uspjesi — sigurnije ćemo pobjediti u našim pravednim težnjama i zahtjevima“.

Ovaj bratski poziv, kojega je uz vatren članak iznio naš „Učitejski Glas“, najbolje razlaže i dokazuje, koliko bi vrijedno i korisno bilo stupiti u nerazdruživu zajednicu sa jednokrvnim učiteljstvom Kranjske, Primorja, Koruške i Štajerske. Pa to dobro preporuča poziv, da se organizujemo, stupajući u kotarske sveze, ove bi stupile u pokrajinsku, a svi skupa u „Zavezu jugoslavensku“. Ovom dakle plemenitom pozivu, koji ne stoji u oprijeci sa ikakvim dobrim namjerama boljitka školstva, mislimo da će se dalmatinsko učiteljstvo odazvati onako, kako je i pozvano, naime srdačno i bratski, uvidajući iz te „Zaveze“ velike koristi našoj stvari.

Pa kako je urečem za dan 9. rujna t. g. u Spljetu i veliki sastanak učiteljstva cijele Dalmacije, to držimo, da će najzgodnije biti o tom predmetu raspravljati tu, i plenitoj namjeri braće Slovenaca jednodušno se odazvati.

A dobri Bog, taj štitnik vjernih Slavena, blagoslovio te naše trude i oni urodili preobilnim plodom — korisnim i učiteljstvu i narodu, med kojim ono živi. — Složno braćo, jer sloga je od Boga!

Različne misli o napredku izobrazbe učiteljstva.

(Iz „Posla z Budče“.)

Ni davno tega, kar se je izdal v Pragi spisek „Različne misli o sedanjem napredku naobrazbe učitelja v zvezi z njegovo težnjo po akademiški naobrazbi“, v katerem se nahajajo misli o nekaterih uvaževanja vrednih reformah pri naobrazbi učitelja, in predlog, kako si misli avtor uresničenje akademiške naobrazbe, po kateri hrepeni učiteljstvo. Ko je podrobno načrtal pogoje, način in napredek pouka na učiteljskih, je postal avtor s svojimi uvaževanji najprej pri izpiti zrelosti.

„Ne moremo tajiti“ — meni prijatelj — „da je izpit zrelosti v prvi vrsti teoretiški. Tu gre za določanje mere gojenčevega znanja v raznih učnih predmetih in vzgojnih načel, ki se morajo znati na pamet.“

Zato je naravno, ako se oživljajo različne tožbe radi prevelikega učenja na pamet, ki zlasti pri boljšem in častihlepnejšem dijaku dosega uprav nevarno razmerje.

Vzvidi se, kot bi se bila ta bojazen tudi oglasila v glavah onih činiteljev, ki so sestavljali organizatoriški statut za učiteljska, zaradi česar se je uvedla ona poljšava, vsled katere so oni dijaki, ki so prejeli v obeh polletjih 3. in 4. leta iz kateregakoli predmeta „hvalevredno“, oproščeni izpita iz tega predmeta. Ta določba pa je samo dozdevne koristi, zakaj pomenljiva je samo

za tiste, ki imajo iz dveh predmetov, ki se izpitajo pri zrelostnem izpitu, manj nego „hvalevredno“.

V poslednjem slučaju ve gojenec čisto gotovo, iz katerih predmetov mu je položiti izpit in more vso svojo marljivost osredotočiti na te dve učni disciplini.

I pri tem ima dober gojenec več nego dovolj dela, zakaj k tema predmetoma se pridružijo še trije predmeti, kjer se ozira razen na ustni izpit še na pismenega — zakaj če je pismeni izpit tako dobro izpadel kot ustmeni in če je tudi tu prejel učenec najmanj „hvalevredno“ v vseh predmetih, le tedaj se ustni izpit iz teh predmetov ne vrši.

Toda o izidu pismenega izpita učenec ne zve nikdar, zakaj uprizarjajo se koncem proučevanj, popravljajo se pa le nekoliko dni pred ustmenim izpitom; poleg tega pa se posamezni znaki nikdar ne sporoče dijakom, tako da so ti prisiljeni brez pravih domnevanj o vrednosti svojega izdelka vse tri izpitne predmete natančno ponoviti kot bi bili prepričani, da jim bo iz njih polagati izpit. Iz tega je razvidno, da postane zanje izpit takim potom še težji.

Delaven in marljiv gojenec, ki je prejel v vseh učbenih disciplinah najmanj znak „hvalevredno“, je zastavljen v tem oziru za manj delavnim.

Ne more niti približno izračunati, iz katerih predmetov mu bo polagati izpit, iz katerih ne, zakaj to je odvisno od volje predsednika izpitne komisije: ta ni član učiteljskega osebja, zato se tudi dostikrat ne ozira na predlog dotičnega učitelja ali ravnatelja zavoda, ali vsega osebja, deloma da pokaže svojo moč, deloma ker ne zaupa vselej stavljenim predlogom; in zato tudi določi sam predmete, iz katerih je položiti vsakemu posameznemu gojencu izpit, a to ravno pred začetkom ustmenega izpita, tako da gojenec ne zve o tem ničesar, preden se ne nahaja za zeleno mizo.

Očividno je tu priden gojenec na slabšem kakor tisti, ki jedva zadošča zahtevam; oba se morata sicer pripravljati iz vseh predmetov za zrelostni izpit, toda kako različnim načinom! Čim prvi žrtvuje pripravi vso svojo dobo, prebdi cele noči, da bi velikansko tvarino izpitnih predmetov primerno in dodobra ponovil in prečital, zakaj pri njem ne gre samo za to, da napravi izpit, ampak za to, kako ga položi, da zadovolji s svojimi odgovori tudi izpitovalca: se pripravi drugi le toliko, da položi izpit, dobro vedoč, da ne morejo pri njem zahtevati ne natančnosti, niti podrobnosti, niti posebnosti.

V tem pa bistvu je velika neenakost, in to ne v prid boljših gojencev.

Trditi se more, da je priden in vesten učenec preobložen z memorovanjem skupne tvarine tolikih izpitnih predmetov. Takim načinom pa je tudi izpit izpitancem silno otežen navzlic dejstvu, da takšen izpit niti ne zagotovi pravične sodbe gojenca.

Zazelena olajšava bi se dosegla nemara tako, da bi se izpitali nekateri predmeti samo pismeno, drugi samo ustmeno, zopet drugi pa ustmeno in pismeno.

Pismeni izdelki naj bi se zahtevali ti-le:

1. eno delo za slog,
2. iz zgodovine, zlasti iz kulturne zgodovine, poleg tega iz šolskih zakonov,
3. iz prirodoznanstva,
4. rešenje nekoliko nalog iz aritmetike in geometrije.

Gojenci, ki polagajo tudi izpit iz drugega deželnega jezika, naj izdelajo kot pismeno nalogo diktat in prevod.